

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE ON
"ACTUAL PROBLEMS OF DIGITAL AND
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE
CONTINUING EDUCATION SYSTEM"

“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING
DOLZARB MUAMMOLARI” MAVZUSIDA
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI

GULISTON

2024-YIL 22-23-NOYABR

UDK: 37.013

KBK: 74.0

U – 11

DOI:

“Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari (23-noyabr 2024-yil) – T.: Guliston, 2024

Ushbu to'plamga 2024-yil 22-23-noyabr kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya”, “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarida “Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma'ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plamida respublikamiz va xorijiy soha mutaxassislari, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o'rin olgan.

Taqrizchilar:

Yo.A.Nurumbekova – Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

D.M.Elmuratova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent

Mas'ul muharrir:

R.N.Ergashev – Pedagogika fanlari nomzodi, professor v.b.

N.T.Misirova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Tashkilotchilar:

S.I.Qulmamatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası mudiri, p.f.n., dotsent

G.B.Kurbanova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya” hamda “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarining barcha professor-o'qituvchilari

Mas'ullar:

D.A.Utanbayeva – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)

J.A.Ro'zimatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası stajyor-o'qituvchisi

To'plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'uldirlar.

munosabatlari yoshlar orasida o'zaro ishonch, mas'uliyat, hurmat va hissiy bog'lanish kabi muhim omillarga asoslanadi. Oila haqida allomalarimiz ham o'z fikrlarini bildirib o'tgan.

Abu Nasr Forobiy oilani jamiyatning bir bo'lagi sifatida ko'rgan va uni axloqiy-tarbiyaviy asos deb bilgan. Uning fikriga ko'ra, inson oila muhitida shakllanadi, oila esa jamiyatning kichik modeli sifatida inson qadriyatlarini Farobiy uchun oila – insoning komillikka erishish yo'lida muhim qadamlardan biridir.

Alisher Navoiy oilani inson hayotining bosh yutug'i va ma'naviy saodat manbai deb hisoblagan. U o'z asarlarida oila ahamiyati, er-xotin o'rtasidagi hurmat, o'zaro tushunish va sabr qanoat kabi qadriyatlarni targ'ib qilgan.

Jaloliddin Rumiy oilani ilohiy tuyg'ular va muhabbat makoni deb bilgan. U oila a'zolari orasidagi sevgi va muhabbatni inson ruhiy komillikka erishishdagi kuch deb biladi. Rumiy oila muhitida paydo bo'ladigan mehr-muhabbat orqali inson o'zining ilohiy mohiyatini kashf qilishi mumkinligini ta'kidlaydi.

Konfutsiy oilani jamiyatdagi tartibi va tartiblilikning asosi deb bilgan. Uning fikricha, oila ichidagi munosabatlar, hurmat va mas'uliyat his-tuyg'ulari jamiyatdagi ahillik va barqarorlikka asos soladi. Oilaning yaxshiligi – davlatning yaxshiligidir degan qarash uning falsafasida asosiy o'rin Nikoh oldi. yetuklik munosabatlari yoshlar orasida ko'p qirrali jarayon bo'lib, ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar bilan murakkab tarzda bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Oila Kodeksi. Toshkent, 2016
2. Shoumarov G'.B., Haydarov I.O. Oila psixologiyasi. –T., 2018
3. Mamatqulova L. Nikoh va oila psixologiyasi. -T., 2016
4. Ergashev T. Etnopsixologiya asoslari. –Toshkent, 2019
5. Bekturodova S. Oila psixologiyasi. –T., 2016

O'QITUVCHINING PEDAGOGIK FAOLIYATIDA FASILITATOR YONDASHUVINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Sabrina Xamidova

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotasiya: Ushbu tezisda o'qituvchining fasilitatorlik mahorati va uning asosiy vazifalari, sifatli ta'lim va samarali natijalarga erishishda fasilitatsiyaning roli, fasilitatsiya talabalarda o'quv-bilish faoliyati, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish garovi ekanligi atroflicha yoritilgan.

Kalit so'zlar: fasilitator, professor-o'qituvchi, faoliyat, samara, ta'lim jarayoni, fasilitatsiya, pedagog, lektor, tyutor, edvayzer.

Abstract: In this article, the analysis of the concept of facilitator is detailed, and the requirements for it are very complex and diverse. For this reason, there are currently efforts to use the concept of a teacher in parallel with the concept of a facilitator, and even instead of it, to increase the social activity of students.

Key words: facilitator, professor-teachers, activity, effect, educational process, facilitation, pedagogue, lecturer, tutor, advisor.

Manbalarga tayanib fasilitator tushunchasini kengroq tahlil qilib o'tadigan bo'lsak, bu tushuncha klassik psixolog Karl Rodgers tomonidan fanga kiritilgan. Inglizcha so'z "facilitate" – "engillatmoq, hamkorlik qilmoq" degan ma'nolarni anglatadi. Demak, o'qituvchining asosiy vazifasi engillatish va shu bilan bir vaqtda o'quv-biluv faoliyatini stimullashtirish, ya'ni guruhda zarur intellektual va hissiy muhitni, psixologik qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish bo'lib hisoblanadi.

Ta'lim jarayonini „fatsilitatsiyalash“ tushunchasiga olimlar tomonidan turlicha talqin qilinadi. Ularning fikricha, ta'lim jarayonini *fatsilitatsiyalash*, bu:

- terapevtik va psixologik ko'rsatmalar orqali ish olib borish (G.T. Barrett);
- talabalarda mustaqil fikrlashni rivojlantirish orqali ish olib borish (F. Emer);
- talabalar orasida o'zaro ijobiy shaxsiy munosabatlarni shakllantirish orqali ish olib borish (R. Shmak);
- sinegretik (yangicha alternativ) va akmeologik (psixofiziologik) yondoshuvlar orqali ish olib borish (R.S. Dinmuxametov);
- psixologik, integrativ va individual ish olib borish, demakdir (I.V. Jijina).

Qanday uslub bo'lishidan qat'iy nazar ta'lim jarayonini fatsilitatsiyalash K.Rodjers fikricha: „bu bizning yashashni o'rganishimiz va talabalarni unga o'rgatishdan iboratdir“. XX asr va undan oldingi davrlarda kerakli bilimlarni „talabalarga etkazish“ ta'limda asosiy maqsadlardan biri bo'lgan bo'lsa, hozirgi davrda bu o'z o'rnini kerakli bilimlarni „talabalar o'zlari izlab topib olishiga“ bo'shatib bergandir. Bu ayniqsa repetitorlik ta'limida yaqqol ko'zga tashlanadi. [5]

Hozirgi fatsilitistik talablar juda murakkab va turli tumandir. Shu sababli hozirda talabalar ijtimoiy faolligini oshirishda o'qituvchi tushunchasini fatsilitistik tushunchasi bilan parallel va hatto uning o'rnida ishlatishga bo'lgan intilishlar ko'zga tashlanadi. Unda o'qituvchidan quyidagilar talab qilinadi:

- talabalar bilan samimiy va haqqoniy insoniy munosabatlarni o'rnatish;
- talabalar bilan munosabatda „yuqorida turuvchi boshliq“ munosabatidan voz kechish;
- talabalarning ichki imkoniyatlariga ishonish, ularni ochiq tasdiqlash va rag'batlantirish;
- talabani u o'ylaganidek tushunishga harakat qilish va uning ichki dunyosiga kira olish;
- talaba shaxsiga tegib ketadigan baho berishdan saqlanish.

Fatsilitatsiya o'ziga xos bir jarayondir. Uning o'ziga xosligi shundaki fatsilitatsiya ma'lum bir darajada psixoterapevtika ishlariga o'xshab ketadi. Chunki bunda talaba o'zining ichidagi bor imkoniyatlarini erkin namoyon qiladi. Shu sababli ham aksariyat hollarda bu sohada talabalar bilan ishlashda aniq maqsadga yo'naltirilgan psixoterapevtik amaliyotlardan keng qo'llaniladi. Bunda asosan quyidagilar bajarilishiga e'tibor qilinadi:

- talabani bor boricha qanday bo'lsa shunday qabul qilish;
- talabani har tomonlama tushunishga harakat qilish;
- talabadagi ichki intilishlar va unga yarasha bo'lgan imkoniyatlarni aniqlab olish;
- talaba imkoniyatlarini ma'lum bir darajada amalga oshirishga ko'maklashish;
- talabadagi ikkilanish, qo'rqish, hayiqish va begonasirash kabi hislar ta'sirini minimal darajaga olib kelish;
- talabaga ochiq xolisona munosabatda bo'lish;
- talabaning shaxs sifatida o'zini to'laqonli xis etishiga imkon yaratish.

Keyingi tushuncha – „tyutor“, ingliz tilidan tarjima qilganda „ustoz, tarbiyachi, repititor“ degan ma'noni bildiradi. Zamonaviy pedagogikada tyutor – bu o'qituvchi-maslahatchi, koordinator demakdir. Uning maqsadi – talabaning, unga qulay bo'lgan tartibda, dars davomida, bilim va malakalarni maksimal darajada mustaqil o'rganishiga asoslangan ta'lim muhitini yaratish. Shu bilan birga o'qituvchi talabalarga o'quv materialidan, internetdan, o'zlarining amaliy tajribalaridan samarali foydalanishlari uchun yordam beradi. Shu tariqa bilimlar talabalarning faolligi, ularning faoliyati va amaliyoti orqali egallanadi. Tyutorning koordinatsiyalovchi ishi muammoni qo'yish, maqsad va vazifalarni belgilash, uni amalga oshirish uchun harakat dasturini tayyorlash, ish natijalarini tahlil qilishga qaratiladi. Tyutor mustaqil ish jarayonida talabalarga maslahat beradi, ularni qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan bir qatorda u shunday samarali ijodiy muhitni yaratadiki, unda talabaning har qanday fikri va g'oyasini tanqid qilish, o'z nuqtai nazari va tadqiqot strategiyasini o'tkazishga yo'l qo'yilmaydi. Tyutor eshita oladi va talaba fikrlaridagi muhim o'rinlarni ajratib ko'rsata oladi. O'qituvchi talabalarni ma'lumotli axborotlar, yo'naltiruvchi savollar, maslahatlar bilan yo'naltiradiki, bunda uning tashkilotchilik roli ta'limiy rolidan ustunlik qiladi. [3,4]

Tyutor tomonidan koordinatsiyalashtirilgan o'quv-biluv faoliyati talabalarda quyidagi sifatlarni shakllantirishga yordam beradi: tashabbuskorlik, ochiqlik, kuzatuvchanlik, ijodiy va intellektual faollik, nostandart qaror qabul qila olish qobiliyati, tanqidiy tafakkur, kattalarning tajribasini qadrlash va diqqat bilan munosabatda bo'lish, optimizm, tolerantlik.

E'tibor bergan bo'lsangiz, tyutorning bajaradigan ishi fasilitatorniki bilan o'xshash. Faqat bir jihati bilan farq qiladi: fasilitatorlikda ijobiy, stimullashtiruvchi o'quv jarayoni muhitini yaratishga urg'u beriladi, tyutorlikda esa tashkiliy-koordinatsiyalovchi holatlarga e'tibor qaratiladi. O'qituvchining yuqorida aytib o'tilgan rollari talabada qo'rquv uyg'otmaydi, uning qadr-qimmatini pasaytirmaydi, aksincha, unda erkinlik va mas'uliyatlilikni tarbiyalaydi, yuqori darajada onglilik, jasurlik kabi fazilatlarni shakllantiradiki, bu bizning jamiyatimizda juda muhim sanaladi.

Demak, talabalar ijtimoiy faolligini takomillashtirish jarayonining metodik ta'minoti uzluksiz ta'lim tizimida yuqori pog'onani ifoda etib, innovatsion jarayon sifatida jamiyatning pedagog xodimlar kasbiy kompetentligiga qo'yadigan talablari va ularning shaxsiy ehtiyojlarini ta'minlash, motivlarini chuqurlashtirish, individual xususiyatlarini e'tiborga olish, kasbiy faoliyatlariga qulay sharoitlar paydo qilishni nazarda tutadi. muhit yaratish, pirovard natijada ta'lim sifati va samaradorligiga erishishni ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Anarmatovna, Y.N. (2023). Coaching Skills Improvement System for Future Educator Psychologists. *American Journal of Science on Integration and Human Development* (2993-2750), 1(10), 82-87.
2. Nurumbekova Y. (2023). Faol kuzatish empatiya, refleksiya, identifikatsiya – kouchingning samarali vositalari sifatida. *Interpretation and researches*, 2(1).
3. Nurumbekova Y. (2023). The types and main principles of coaching. *Science and innovation*, 2(B2), 243-247.
4. Anarmatovna, N.Y., Ummatkulovna, X. Z. (2022). Improving the system of spiritual and moral-spiritual training of future teachers. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 1832-1838.
5. Nurumbekova Y. (2020). Improving the system of spiritual and moral-spiritual training of future teachers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(9), 411-418.
6. Нурумбекова Я.А. (2012). Основные приципы профессиональной деятельности воспитателя. *Педагогические науки*, (3), 107-108.

ZAMONAVIY TA'LIMDA FASILITATOR XUSUSIYATLARI

Xamidova Sabrina Abduvahobovna

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotasiya: Fasilitatsiya jarayonida jamoaning uyg'un va samarali ishlashi, yangi narsalarni yaratish yoki nazariy ilmiy ma'lumotlarni o'zlashtirish, keyinchalik amaliy qo'llanilishini topish uchun izlanishlar olib boriladi. Jamoaviy ish va jamoaviy o'zaro ta'sir o'qituvchining maxsus harakatlari orqali tashkil etiladi. Fasilitatsiya aynan shu harakatlarni osonlashtirish jarayonini aks ettiradi. Unda ustuvorlik pozitsiyasini yetakchi o'rin egallaydi. Ta'lim sohasida bu joy o'qituvchiga tegishli. Uning vazifasi o'zini hokim sifatida ko'rsatish emas, balki neytral pozitsiyani egallash va talabalarni to'g'ri va rivojlanish yo'nalishiga yo'llashdir.

Kalit so'zlar: kredit, pedagog, lektor, tyutor, edvayzer, fasilitator, professor- o'qituvchilar, faoliyat, samara, ta'lim jarayoni, fasilitatsiya.

Abstract: In the process of facilitation, research is carried out in order to achieve harmonious and effective team work, to create new things or to acquire theoretical scientific information, and then to find its practical application. Team work and team interaction are organized through special actions of the teacher. Facilitation refers to the process of making these actions easier. The leader takes the priority position in it. In the field of education, this place

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

	ХУСУСИЯТЛАРИ	
M.B.Islamova	TALABALARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI	556
Jumabekov Ziyovuddin Xazratqul o'g'li	HOZIRGI ZAMON OILALARDAGI FARZANDLARARO SIBLINGLARDA HASAD VA HAVAS NAMOYON BO'LISHI HAMDA RIVOJLANISHNING PSIXOLOGIK OMILLARINI O'RGANISH	559
Doniyorbek Gofurov	INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI XODIMLARI O'RTASIDA JAMOANI BOSHQARISH KO'NIKMALARINI VA HAMJIHATLIKNI OSHIRISH	564
Нурбоева Шоҳсанам Шамсиддин кизи	АРТ ПЕДАГОГИКА ЁНДОШУВ АСОСИДА ТАЛАБА ЁШЛАРИНИ БАТАНПАРВАРЛИК РУҲИДА ТАРБИЯЛАШНИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	567
Bazarova Gulnoza Ziyodulla qizi Yo'ldosheva Marjona	KATTALARGA TA'LIM BERISHNING MUHIM XUSUSIYATLARI	569
Izzatullayev Sunnatulla Shermuxammad o'g'li	FUTBOL SPORT TURI BO'YICHA MUSOBAQALAR O'TKAZISH VA HAKAMLIK QILISH KOMPETENTSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	571
Ishankulova Farangis Azamovna	OLIY TA'LIM MUASSASALARI IMIJINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	574
Eshankulova Irodaxon Avazxanovna	AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR HAMDA ZO'RAVONLIKNING TURLARI	578
Eshankulova Irodaxon Avazxanovna	ZO'RAVONLIK QURBONLARIGA PSIXOLOGIK YORDAM BERISH	581
Bazarova Gulnoza Ziyodulla qizi	BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA ANDROGOGIK KOMPITENTLIKNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI	583
Mansurova Odinaxon Ulug'bek qizi	TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	585
Normamatova Nazira Alijon qizi	NIKOHIY OLDI YETUKLIK MUNOSABATLARI VA UNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK, ETNOPSIKHOLOGIK TALQINI	588
Sabrina Xamidova	O'QITUVCHINING PEDAGOGIK FAOLIYATIDA FASILITATOR YONDASHUVINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	589
Xamidova Sabrina Abduvahobovna	ZAMONAVIIY TA'LIMDA FASILITATOR XUSUSIYATLARI	591
Azimova Rushana Zokirjonovna	TALABA YOSHLARDA VIRTUAL QARAMLIKNI OLDINI OLISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI	594
Bekbolaev Javlonbek Jumanazar o'g'li	TALABALARDA IJTIMOIIY USTANOVKALAR SHAKILANISHINING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	597
Ayakulov Ulug'bek Abdug'afforovich	OLIY TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA KREATIV TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	600
Normamatova Nazira Alijon qizi	OLIY TA'LIM TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	603
Eshonqulova Kamola Ibroximovna Safarova Nafisa Ulug'bek qizi	OLIY TA'LIM TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	606
Mamarasulov Sobirjon Odiljon o'g'li	O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM TIZIMIDA "KREDIT – MODUL" TIZIMINING O'RNI VA AHAMIYATI	607
Yuldasheva Nigora Sultanovna	BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUVNING AHAMIYATI	610
Madatova Tamam Elman qizi	OILAVIIY INQIROZLARNINGA DAVRLARI VA BARTARAF ETISH YO'LLARI	612
Anarbayeva Muhlis Shokirjon qizi	AKMEOLOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASH	615
Kamolov Mag'rur Ruziqulovich	OLIY TA'LIM TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING DOLZARBLIGI	618